

LITERATURA.

M. A. ZIMMERMANN: SPOLEČNOST NÁRODŮ. Idea míru a právní organisace lidstva v minulosti, přítomnosti a budoucnosti. S předmluvou Dr. Eduarda Beneše. Sbírký spisů politických, právních, národohospodářských a sociálních »Politická knihovna« řada II., kniha XIV. Nákladem »Orbisu« v Praze XII. V Praze 1931, stran 387 za Kč 60.—.

Společnost Národů se zrodila jako jeden z důsledků světové války r. 1914—1918. Jejím ustavením byl učiněn pokus vytknouti nové cesty v životě Evropy i celého světa a tyto nové cesty odpovídaly také životním úkolům Československa, jež se snaží o mír a rovnováhu mezi třemi nejmohutnějšími komplexy národů v kontinentální Evropě. Po prvé byly tu pro politickou samostatnost a pro územní nedotknutelnost jednotlivých států vytvořeny záruky všeobecné a universální povahy. Nový řád mezinárodních poměrů přes všechny své nedostatky přece jen odpovídá nejzákladnějším a nejživotnějším zájmům našeho státu a synchronism obrození Československa a vzniku Společnosti Národů jest jen vnějším ukazatelem těch organických svazků, které existují mezi československými národními cíli a cíli právní jednoty národů Evropy a celého světa. Proto Společnost Národů není našemu národu, zdůrazňuje Dr. Beneš, otázkou pouhého chladného rozumu a pouhé klidné politické úvahy, nýbrž i otázkou ethickou, otázkou dobra, kterému se slouží netoliko z důvodů racionálních, nýbrž i z důvodů morálních.

Knihá Zimmermannova má sloužiti podle Dr. Beneše vážnému a podrobnému poznání Společnosti Národů. Budiž konstatováno, že tomuto cíli slouží a poslouží velmi dobře nejenom tím, co čtenáři podává, nýbrž i tím, jak to podává.

Vznik Společnosti Národů znamená podle Zimmermanna obrat v právním a politickém životě lidstva. Proti starší soustavě mezinárodního práva, která měla ráz anarchický, nebo správněji řečeno individualistický, nabylo Paktem o Společnosti Národů mezinárodní právo formy práva sociálně organisovaného. Byl tu učiněn první pokus organisace pokojného a povinného vyřizování mezinárodních sporů a zároveň byly dány sporným stranám záruky proti individuálnímu násilí. V tomto smyslu nově vytvořená organisace států je svazem mírovým, svazem, který má obecně právní význam a jest vybaven stálými orgány jak pro uplatnění práva, tak i pro eventuelní organisaci kolektivního donucení proti rušitelům míru. Myšlenka vědomého podrobení národů v jejich vzájemných vztazích vyšším právním cílům a vyšším zájmům těsně souvisí s náboženským a mravním ideálem a pokusy o její realizaci možno sledovati od hlubokého dávnověku až do doby nejnovější. Jsou-li jednotlivé koncepce přirozeno-právní doktríny o organických předpokladech pro právo, jež stojí nad státy, jak časově tak i územně značně od sebe vzdáleny, přece je všechny spojuje jejich universalita, jejich snaha po všeobecné platnosti. Ať již v té či oné formě, bylo to vždy ideálním programem pro příští právní organisaci lidstva, praví Zimmermann.

První pokus zdůvodniti a ospravedlniti ideologicky nutnost vyššího právního řádu, který by objímal všechny státy a určoval jejich vzájemná práva a povinnosti, byl učiněn ve starověké Číně (Lao-Tse, Mei-Ti, Kong-Kiu neboli Konfucius). V kulturním životě evropském setkáváme se s myšlenkou světové právní organisace ve středověku; majestátní budova právního uspořádání celého světa projektuje se jednak na základě náboženském (svatý Augustin a Tomáš Aquinský), jednak na základě světském (italský básník Dante a italští právníci-glosátorové). Ve století XVII. píše holandský právník Hugo Grotius svou znamenitou knihu »De iure belli ac pacis libri tres«, v níž se snaží ukázati význam mezinárodních norem, jež platí nejen pro čas míru, nýbrž i v době ozbrojeného konfliktu mezi národy. Grotiovy myšlenky o tom, že je jistá analogie poměrů mezi individuálních a mezistátních a že systém soukromých válek může být překonán vývojem soudnictví, staly se východiskem pro pozdější teorie o právní organisaci lidstva. Mravní základy právní soustavy jsou nehybné a neměnitelné, naproti tomu právní normy pozitivního rázu mohou být

přetvořeny tvůrčí mocí lidské vůle. Ve sporech o právo mezi jednotlivci a mezi státy je paralelismus a odtud vyplývá myšlenka o možnosti vytvořit i v mezinárodním životě záruky proti násilí. Po stu letech, vycházejí z týchž myšlenek o analogii meziindividuálních a mezistátních poměrů, buduje Christian Wolf svou nauku o mezinárodním právu, založenou na zásadě jednoty universálního právního řádu, který tvoří »civitas maxima«. V XVIII. století u Rousseaua a Kanta staví se problém v podobě plánu reorganizace existující anarchické soustavy mezinárodních poměrů. Rousseau, jenž s hlubokou prozíravostí vyjasnil teoretickou podstatu demokracie a snažil se ji ospravedlnit s hlediska právně politického, nepokusil se svůj projekt o evropské lize národů čili konfederaci, která je požadavkem lidského rozumu a může být jediným prostředkem k zamezení krvavých konfliktů mezi národy, zevrubněji odůvodnit, ani sám nenaznačil hluboké funkční závislosti a spojitosti mezi obecnými zásadami demokratického zřízení a myšlenkou mezinárodní organizace, avšak jeho právní myšlenky mocně působily na politickou mysl ve Francii a v Německu a byly později odůvodněny a rozvinuty Kantem. Kantova zásluha záleží v tom, že byl první, jenž přistoupil k řešení problému založení Svazu států nikoli sestavením pouhého návrhu, odrážejícího určité politické tendence, nýbrž analýsou oněch právních předpokladů a podmínek, na nichž se sjednocení států ve vyšší jednotu zakládá. Uznávala-li se organizace mezinárodního společenstva na nových základech až do XIX. století za utopii, přecházejí nyní právní zásady ze sféry ideálů do oblasti pozitivní skutečnosti. Símě zaseté v době anglické velké revoluce a za boje třinácti amerických osad o neodvislost konečně vzhází a vede podle Zimmermanna zprvu k pokusům o sblížení mezi státy nového světa a pak za světové války k plánu založení »Velkého svazu« na základě uznání osobních práv států a přiznání jim nové svobody, postavené pod kolektivní ochranu universální Společnosti národů.

Zimmermann ukazuje, že dějinám jsou známy právního ideálu jako konečné formule dokonale společnosti i jiné zjevy, a to právní fragmentární uplatnění zásady mezinárodního federalismu, sledující užší a omezenější cíl zachování míru a zaručení práva na existenci státům určitého kulturního okruhu, v němž se v přítomné době pohyboval evropský život. Tato částečná právní řešení, pokud nejsou přímo spojena se zásadou samovlády, jsou podle Zimmermanna jakýmsi historickými pravzory Společnosti Národů, v nichž se ideál proměňuje v právní skutečnost a v níž se zdůrazňuje nutnost stále mezinárodní organizace. Sem patří pokus o založení Panhellenické ligy, pax romana, Respublica Christiana ve středověku, spočívající v právním smyslu na precedentech a na normách, jednostranně vyhlášených hlavou církve a představiteli kanonické vědy. Toto právo nebylo podle Zimmermanna nikdy kodifikováno a mělo v sobě četné mezery a rozpory, avšak bylo to jedinečným toho druhu pokusem uskutečnit myšlenku teokratického panství nikoli mocí slova, nýbrž silou zbraní, byla to realizace autoritativního panství náboženské moci, jež se považovala za nejvyšší na světě. V XV. století začíná se rozklad této grandiosní soustavy a husitský král Jiří z Poděbrad vystupuje jako protagonista nové myšlenky a nových zásad v oboru mezinárodních poměrů. Místo jediného křesťanského právního řádu, centralisovaného pod mocí hlavy církve, má být organizována svobodná konfederace evropských národních monarchií. »S geniální prozíravostí chtěl husitský král zajistit neodvislost svého státu v rámci evropského svazu« (str. 41). Křesťanští národové mají se spojit v jeden veliký Mírový svaz, jehož cílem by bylo odklidit válku mezi evropskými státy a vytvořit společnou vojenskou sílu proti Turkům. Toto sjednocení má být dobrovolné, má spojovat národy na jejich vlastní přání, nikoli vnějším donucením; má všemožně podporovat mír nejen mezi členy Svazu, nýbrž i mimo něj. »Český král a jeho nejbližší rádce Marini výtečně vzali v počet, že mezinárodní právo má ráz universální, a vytkli si za úkol nejen rozřešit soudním řízením spory uvnitř Svazu, nýbrž i vyřídit spory mezi členy Svazu a jinými státy, a posléze i mezi státy, které nejsou vůbec v nijakém styku se Svazem. V těchto případech dochází k zprostředkování, a teprve když toto zprostředkování skončí s nezdarem, může Svaz sáhnouti ke krajnímu prostředku, totiž k válce proti té straně, která je rušitelkou práva. V tom smyslu stojí projekt českého krále nesmírně výše než

všechny jiné pozdější plány směřující k vytvoření Mírových svazů a velice se přibližuje k paktu o Společnosti Národů z r. 1919 (str. 41). Pokus sjednocení evropských států v jeden politický celek byl uskutečněn počátkem století XIX. jako reakce na Napoleonovy snahy založit evropskou federativní vojenskou monarchii Svatou Aliancí, která se pokusila vytvořit nový mezinárodní řád na základě uznání existujících, historicky se vyvinuvších státních forem, při čemž za úkol mezinárodního práva byla prohlášena ochrana míru jak mezi národy, tak i uvnitř jednotlivých států. Na rozdíl od revoluční doktriny, která vycházela z myšlenky prvenství nadstátního řádu a připouštěla jen svobodné národy za plnoprávné subjekty, Svatá Alliance snaží se ve své praxi zachovat v zájmu míru beze změn existující dynastické útvary. Principy míru a práva nemohou však být okovy, nýbrž jen pružnými rámci pro tekoucí životní poměry; byla proto hráz, vytvořená Svatou Aliancí, brzy stržena a zničena národními revolucemi z 30. a 40. let předešlého století. Na rozdíl od přísného zkamenělého systému Svaté Alliance byly s prorockou prozíravostí vyzvednuty skutečné základní a centrální problémy budoucí mezinárodní organizace na pevnině americké v návrhu Spojených států; projekty došly svého uskutečnění r. 1889. Tytéž cíle, ale ve světovém měřítku, sledovaly i Haagské konference míru, svolané na podnět Ruska v letech 1889 a 1907. Ale teprve světová válka probudila znovu k životu myšlenku, jež s takovou silou byly rozvinuty Kantem a jež v XIX. století byly – jak se zdálo – vědou mezinárodního práva naprosto zapomenuty. Zápas národů z let 1914 až 1918 byl podle Zimmermanna s právního hlediska světovou revolucí, připravenou materiálním a duševním vývojem Evropy během celého XIX. století. V tomto zápasu narazily na sebe dva různé světové názory, dva programy pro řešení otázky jednoty právního řádu. Jestliže řešení německé záležitosti ve svérázném obrození středověké myšlenky Svaté římské říše německého národa v podobě »Střední Evropy«, a mělo-li sjednocení národů tohoto druhu mít povahu samovládného panství jednoho nad národy druhými, při čemž státní zřízení panujícího národa mělo ráz vojensko-byrokratický a monarchický, pak proti této soustavě mezinárodního caesarismu byla postavena myšlenka federalismu, t. j. smluvního sjednocení národů na základě rovnoprávnosti a podrobení se moci práva, podmíněného vědomím a dobrovolným jejich uznáním tohoto nového spolkového řádu. »Nikdy ještě v dějinách lidstva nebyly politické podmínky tak příznivé pro proměnu ideálního programu v právní skutečnost, nikdy ještě nedošel tak jasného a určitého vyjádření intuitivní pocit právní solidarity, jako za světové války, kdy v jednom mocném vznětu zachvátil národy všech pěti dílů světa. Byla to krize staré, individuální, mezinárodní soustavy, jež se zakládala na zásadách uzavřenosti, egoismu a bezzájmovosti na tom, zda šetří ostatní národy mezinárodní normy či nikoli« (str. 52). »Tak přecházejí«, uzavírá Zimmermann úvodní kapitoly svého znamenitého spisu, »právně politické ideály Mei-Ti a Kong-Tia, učitelů římskokatolické církve, velikého básníka Danteho, právníků a filosofů školy přirozeného práva ze XVII. a XVIII. století a ideologů amerického federalismu – myšlenky to, jež byly časově odděleny od sebe tisíciletími a jež i územně a kulturně zdály se být sobě cizími, jež však všechny měly jako pojící je element společný právní cíl, ze sféry ideálu od oboru bezprostředních empirických úkolů Mírové konference, jež se v lednu r. 1919 sešla v Paříži« (str. 53).

Za světové války otázka organizace mezinárodního svazu států byla postavena s naprostou určitostí prezidentem Wilsonem. Všichni, kdož budou pozváni na mírovou konferenci, musí podle Wilsona zaplatit za mír cenou trvalého významu, jíž bude založení Společnosti Národů, nástroje to usmíření národů, který zajistí, že podmínky Mírové smlouvy budou skutečně plněny. Pakt o Společnosti Národů musí být neoddělitelnou součástí mírových smluv a základ nového řádu musí tvořit zásady spravedlnosti pro všechny, aby nebylo připuštěno zabezpečení jen soukromého prospěchu jednotlivého státu, který by odporoval obecným zájmům všech národů, aby uvnitř příští Společnosti Národů nebyly trpěny žádné separátní dohody ani spolky, aby nebylo ani pokusu poskytnouti jednotlivému národu výsadní postavení v hospodářském oboru, aby nedocházelo k vyhlášení hospodářské blokády a bojkotu bez příslušného usnesení Společnosti Národů, pro niž má to být donucovacím prostředkem proti

rušiteli práva, a konečně je třeba rozhodně a jednou pro vždy učiniti konec systému tajné diplomacie a veškeré smlouvy musí býti v plném znění známy celému světu. Příští organisace musí se zakládati nikoli na zastaralé myšlenky politické rovnováhy, nýbrž na myšlenky práva. Podle Zimmermanna je Wilsonův projekt napsán těžkopádným slohem. Radě Společnosti Národů dává ráz ryze byrokratický, postrádá jasnosti a určitosti, za to však je zcela prodchnut vysokým idealismem a snahou podřídití politiku právu. Ale přes své nedostatky původní projekt presidenta Wilsona, odevzdaný delegacím států na Mírové konferenci zastoupených 10. ledna r. 1919, byl logicky ucelenější a systematicky hlouběji promyšlen, než všechny pozdější variace Paktu. Zásada vzájemné záruky, prohlášená pod přímým vlivem severoamerických ústav z r. 1787 a 1788 a nauky Monroeovy, a vedle toho i přímý a jasný poukaz na nutnost exekučních prostředků, po případě dokonce i války, dodávaly Wilsonovu návrhu oné určitosti a přímočarosti, již konečná redakce Paktu naprosto postrádá. Kapitulu o Paktu o Společnosti Národů na pařížské konferenci r. 1919 končí Zimmermann konstatováním, že mezi politickými podmínkami mírových smluv a právní organisace trvalého rázu, jakou je Společnost Národů, bylo vytvořeno těsné spojení a že toto spojení jest podmíněno specifickými zvláštnostmi mezinárodního života, v němž individuální prvek má větší význam než v poměrech vnitrostátních a v němž problém stability a pořádku je nerozlučitelně spojen s ideami míru a práva.

Vlastním jádrem Zimmermannova spisu je druhá jeho část, nadepsaná »Společnost Národů v platném právu«. Autor pojednává v ní o právní povaze Společnosti Národů, o jejích subjektech a orgánech, o její právotvorné funkci a mezinárodních smlouvách, o její funkci v oboru správy, o její funkci formálněprocesní a o problému donucení – existenčních opatřeních v její organisaci. Společnost Národů je podle Zimmermanna jakýmsi prostředním stupněm mezi soustavami anarchickou a státní, vzorem sociálně-právní organisace, v níž jest jen omezené panství na jedné straně a omezené podřízení na straně druhé. Majíc jen omezené panství, vstupujíc ve styk s jednotlivci normálně jen prostřednictvím orgánů jejich národních států, a nemajíc určitých územních hranic, Společnost Národů nemůže býti světovým státem (»civitas maxima«), třebaže podle svých základních právněpolitických tendencí a pro svůj universalism bude vždy v budoucnu směřovati ke své přeměně ve všesvětový řád. »Podle své právní povahy je Společnost Národů spolkem států, založeným na mezinárodní úmluvě« (str. 81). »Společnost Národů přetvořuje systém mezinárodního práva. Spojenými silami všech svých členů snaží se zabezpečiti úctu k právu a podrobení jeho příkazům. V ní se odrážejí tužby nikoli té které skupiny národů, nýbrž celého lidstva. Uznání faktu právní existence Společnosti Národů znamená zároveň i uznání její právní autority. Ale Společnost Národů může býti a skutečně jest jenom mezinárodním spolkem států, jednotou, v níž nadále vládne princip svobodné spolupráce a právní rovnosti, ne však zásady mocenské organisace« (str. 89).

Použití se do rozboru jednotlivých výše uvedených kapitol vymyká se z rámce našeho referátu o Zimmermannově knize, myšlenkově tak hutné a obsažné. Všimneme si ještě stručně její třetí části, jednající o budoucnosti Společnosti Národů. Autor rozbírá nejvýznačnější ostré kritiky Společnosti Národů a upozorňuje, že příliš přísné posuzování právní instituce v době jejího vzniku znamená popírání zásady tvůrčího vývoje právních institucí. Společnost Národů usiluje nejen o pouhé technické překonání válečného nebezpečí, nýbrž i o upevnění pořádku, který má svůj samostatný a hluboký mravní význam. Spory mezi národy mají se urovnávati nikoli podle práva síly, nýbrž na základě mezinárodní normy objektivního práva. Ochrana míru ve jménu politických cílů nemůže býti úkolem Společnosti Národů. Jen ve jménu ideálu míru, práva a spravedlnosti může Společnost Národů ospravedlniti svou existenci a stát se stupněm a prostředkem k dosažení ideálního cíle, praví Zimmermann. Společnost Národů zapustila již nyní hluboké kořeny v moderním životě národů, již nyní částečně svou existenci ospravedlnila. Již holá skutečnost, že existuje nejvyšší nestranná světová instance, příznivě působí na mezinárodní atmosféru, a dokonce i v těch případech, kdy Společnost Národů konfliktu neurovnala, již pouhé uveřejnění dokumentů a apel ke Společnosti Národů, bylo do jisté míry

apelací k veřejnému mínění nejen Evropy, nýbrž celého světa. Ale nejen ve smyslu negativním, pokud se týče zamezení a odvrácení konfliktů, nýbrž i ve smyslu pozitivním považuje Společnost Národů, nehledíc na omezení svých hmotných prostředků, za jeden ze svých úkolů nastolení i hospodářského míru v Evropě. V rámci Společnosti Národů musí se podle Zimmermanna složití nové vyšší hospodářské jednotky (ekumeny) a tato místní (regionální) ekonomická a finanční organizace spolupráce národů musí se provádět pod nejvyšším dohledem Společnosti Národů. Než všeobecné problémy nebyly jediným činitelem, který povolal Společnost Národů k životu a odůvodňuje i nyní její existenci, praví Zimmermann. Celou síť zvláštních poměrů je Společnost Národů spojena s mírovými smlouvami, s jejich prováděním a s organizací jejich kontroly. »Z té příčiny a ještě více díky problémům administrativního a soudního rázu Společnost Národů stala se organickou součástí moderních mezinárodních poměrů a její likvidace znamenala by pravou katastrofu, poněvadž by přivedila ne pouhý návrat k bývalé anarchické soustavě, nýbrž stav naprostého bezpráví v mezinárodních poměrech. Za 11 let trvání nového právního řádu státy zvykly si již myšlenice, že ve všech otázkách — od každodenních až do nejdůležitějších — je hledati zásadního řešení od orgánů jediného nadstátního právního řádu« (str. 313).

Společnost Národů musí řešiti aktuální problémy na základě práva, vzhledem k čemuž vzniká přirozeně otázka další kodifikace mezinárodního práva. Je-li však všeobecná kodifikace zatím obtížná, ba i vůbec nemožná, částečná kodifikace je podle Zimmermanna naopak nutností, obzvláště pokud se týče nových problémů postavených světovou válkou. Jde o úpravu problému národních menšin, o problém omezení zbrojení, o úpravu otázky svobody obchodních styků v celoevropském i světovém měřítku, o otázku svobody moří a svobody vzduchoplavby, o úpravu nové organizace mezinárodní správy, o úpravu dalšího vývoje mezinárodního soudnictví, o problém bezpečnosti, t. j. organizaci kolektivního donucení místo individuální svépomoci atd. Hlavní věcí tu je podle Zimmermanna, že cíl, který sleduje Společnost Národů a který záleží v ochraně všeobecného míru, byl by zjevně porušen, kdyby v lůně Společnosti Národů byly založeny unie, jež by měly býti protikladem jiným, již existujícím útvarům, ať je to Sovětský svaz, Spojené státy severoamerické anebo kterýkoliv jiný. Podobná recepce starých diplomatických názorů znamenala by nejtěžší ránu pro Pakt o Společnosti Národů, který tvoří nové mezinárodní právo na základě úcty k myšlenkám míru a práva a na uznání subjektivní hodnoty jednotlivých států. Universalism Společnosti Národů nemá abstraktně formálního rázu, nýbrž je organicky spojen s novým vzrůstem materiální a duševní kultury a s politickými výsledky světové války. Společnost Národů provedla podle Zimmermanna převrat v mezinárodních poměrech, ale vlivem anglo-saských zásad je budovou ještě nedostavěnou, již se může dostat buď ladného architektonického dokončení anebo takových změn, které by byly s to, aby otrásly i jejími základy samotnými. »Soustava regionalismu může míti i kladné právně politické důsledky, avšak jen za podmínky, že bude náležitě dbáno základních zásad, na nichž spočívá celá právní organizace Paktu, a jejichž uskutečnění bylo koupeno za nesmírně drahou cenu nesčetných obětí světové války« (str. 320).

Zimmermann uzavírá: »Společnost Národů buď vůbec zanikne anebo půjde cestou universalismu, jak ve smyslu rozšíření tak i podle ducha svobodného sjednocení, který v ní bude panovati. Rozhodujícím momentem v tomto směru není uplatnění zásady rovnoprávnosti, jež nemůže býti při žádné organizaci provedeno, ani povolání delegátů od orgánů lidového zastoupení, nýbrž jediné zjednaní právu dominujícího postavení v mezinárodním životě a podrobení mu politických zájmů a potřeb. Rozhodující význam v životě moderních národů má však problém bezpečnosti, t. j. otázka zajištění úcty k subjektivním právům států a překonání individuálního násilí . . . Každý stát a národ — se svojí kulturou, uměním, jazykem — má svou výhradní hodnotu. Každý stát a národ žije politicky mocí svého vnitřního ohně, který je odleskem kolektivního sociálního vědomí. Ale právní svou formu přijímá stát nikoli ve smyslu solipsismu, prohlašuje se za soběstačný celek, nýbrž jako část vyššího

sociálního společenstva, v němž každý jednotlivý stát, stojí proti ostatním státům, utvrzuje svou existenci a ohraničuje se od jemu podobných. Tím nejen formálně, nýbrž i empiricky vznikají pro státy nové podmínky života a vyšší celek zušlechťuje a ospravedlňuje existenci jednotlivých národů a států. Teprve v rámci všelidského sjednocení stává se národ oduševnělým elementem v hierarchii hodnot. Jeho jediná a neopakující se duševní podoba dává do pokladnice lidstva to, čeho žádný jiný národ dát nemůže. A zároveň s tímto proměněním států-atomů, jež v sociálním společenstvu stávají se jakoby oduševněnými monadami, vyvíjí se i proces právního přetvoření. Vstoupiti do sociální jednoty znamená státi se samostatnou sociální hodnotou, jež holým násilím zničena býti nemůže. Organickost a ucelenost vyššího světového právního řádu ukládá úctu i k organickým oduševněným jeho součástem a násilí proti části znamená násilí i proti celku. Společnost Národů je realizací ideálu, který po dlouhá staletí byl snem a teprve v naší době stal se právní skutečností. Tento ideál opustil konečně svět slov a myšlenek, aby se stal živým elementem sociálního života, a po prvé ve svých tisíciletých dějinách dostalo lidstvo, jehož znetvořená mnohotvárnost zdála se Dantemu býti tajemstvím, svou právní chartu. Stal se zázrak, jehož smysl zůstal současníky nepochopen, a jenž teprve v budoucnu bude oceněn jako největší převrat v životě národů« (str. 321—322).

Ku konci spisu je uvedena příslušná literatura (str. 323—329) a dokumenty (úmluva o Společnosti Národů, pařížský (Kelloggův) pakt, změny paktu podle návrhu výboru právníků z 5. března 1930, resoluce určující pravidla volby devíti nestálých členů Rady, rozpočet Společnosti Národů (r. 1931), dokumenty o ochraně národních menšin pod záštitou Společnosti Národů, organizace a komise Společnosti Národů, statut Stálého dvoru mezinárodní spravedlnosti, jež má na zřeteli článek 14. úmluvy o Společnosti Národů, a usnesení o zřízení Stálého soudního dvoru mezinárodní spravedlnosti, schválené shromážděním Společnosti Národů v Ženevě dne 13. prosince 1920), a připojen rejstřík věcný. Lze se nadíti, že studium Zimmermannova výtečného spisu přivodí lepší chápání mezinárodní politiky a spravedlivější oceňování práce hlavního jejího představitele u nás. A. Klimt.

LUIGI LUZZATTI: GOD IN FREEDOM (Dio nella Libertà). Přeložil Alfonso Arbib-Costa. Vydavatel Max J. Kohler. S dodatkem kapitol od Maxe J. Kohlera, Williama H. Tafta & Louise Marshalla, Irvinga Lehmana a Dr. Dora Askowithe v New Yorku: The MacMillan Co., 1930. 794 stran \$ 5.00.

Palčivá otázka menšin není a nikdy nebyla dosti oceněna americkou veřejností přes to, že vláda Spojených států zakročila několikrát v této otázce v předválečné době. Historie podepsání menšinových smluv na mírové konferenci v Paříži začíná býti objasňována. Dnes se ví, že největší vliv na minoritní otázku na mírové konferenci měl prezident Wilson, na kterého měli největší vliv Židé svými vynikajícími lidmi a dobře zorganizovanými kruhy*.

*Ze spousty materiálu je třeba uvést: M. O. Hudson: »The Protection of Minorities and Natives in Transferred Territories«. V E. M. House & Co., Seymour, ed, *What Really Happened in Paris*, New York, 1921; M. O. Hudson, »The League of Nations and the Protection of Inhabitants of Transferred Territories«, v *Ann. Amr. Acad.*, Svazek 96, str. 78—83; H. W. Temperley, *A History of the Peace Conference of Paris*, Sv. V, London, 1920—24; *New York Times*, Sv. LXVII, No. 22.410, 3. června, 1919; S. Huddleston, *Peace Making, at Paris*, London, 1919; L. Stein, »Jews«, v *The Encyclopaedia Britannica*, 13. vyd., Sv. II, st. 605; W. Skuc-king, ed., *Kommentar zum Friedensvertrage*, Berlin, 1920—21; C. T. Thompson, *The Peace Conference Day by Day*, New York, 1920; J. S. Rouček: *The Working of the Minorities System under the League of Nations*, Prague, 1929; N. Feinberg: *La Question des Minorités à la Conférence de la Paix de 1919—1920 e l'Action Juive en Faveur de la Protection Internationale de Minorités*, Paris 1929. Řada spisovatelů je vyjmenována v pěkném článku dr. Zd. Pešky: »Otázka národnostních menšin na Pařížské mírové konferenci«, v *Zahraniční Politice*, únor, 1930, str. 212—227. Zmínku zasluhuje poznámka Dr. Beneše o tomto problému v jeho řeči ze 30. září 1919, uveřejněné v *Problémech Nové Evropy a v zahraniční politice československé*, Praha, 1924, str. 81—99. Velice nepřístupný materiál jest »Diary« David Hunter Millera. Jen 40 kopií bylo vytištěno z této 21 svazkové práce. Jedna kopie se nalézá New Yorkské knihovně na 42 ulici a jedna v knihovně Kolumbijské university.